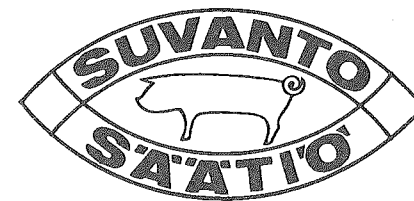

SUVANNON SEUTU

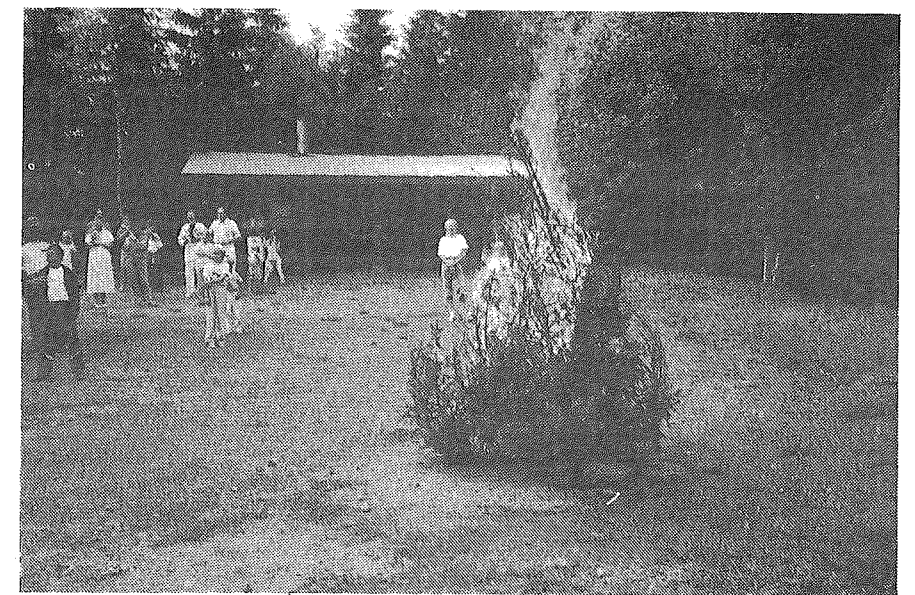

SUVANNON
YMPÄRISTÖN
KOTISEUTU-
LEHTI • Julkaisija

N:o 4 1989

HEINÄKUU

Juhannuskokko Hirvimajalla 1988.

Suvannon muisto

Olet minulle kuin äitini muisto:
turvallinen
lämmen
pehmeä.

Tätä muistoa kuljetan kuin
esi-isien perintöä:
huolellisesti
hukkaamatta.

Aalloissasi on kaikki se tieto
miksi elää.
En kuitenkaan lakkaa kysymästä.

Nyt varjoisana iltana avaan
muistojen säilön,
katson syvyyteesi,
muistot tuodittavat
levolliseen uneen
ja osoittavat luomisen tien.

Sinun muistosi on nuoruus
ja jäähyväiset:
Olet kuin äiti
joka kantoi käsillään,
tunsi sydämellään lapsentuskani
ja lauloi minut
päivänväsyneen uneen,
puki lähtöä varten
ja lähetti elämän tielle.

Muistosi on ollut matkaeväänä,
se on kantanut minut
vaikeuksien yli
luopumisen totuuteen.

Sinun muistosi, Suvanto, on nyt
yhtä todellinen kuin silloin
kun kahlasin lapsenjalkani sinuun
ja aaltosi kantoivat minua
unen rantaan saakka.
Olet minulle kuin äitini muisto,
tie ja matka
— luopumisen totuuteen.

TOPI AAVA

KAIJA RYYPÖ:

Valamo

Sinun kupoliesi kulta,
temppeliesi loisto,
sinun puutarhojesi runsaus —
isän kertomuksista tutut
vuosikymmenien ajan —
tänään auenneet uudella tavalla
elokuun auringossa.
Samat lehtikuuset,
tammet ja jalavat
tämänkin tapaamisen todistajat.
Polun varrella vanhat petäjät,
sylin mittaamattomat,
alla saniaisten vehreät viuhkat.

Silmissä riemun vesi.

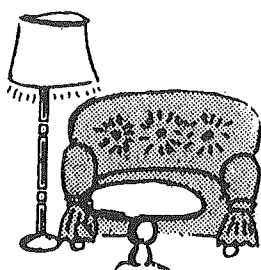
Sisäjärvesi rannalla
skiitan raunioilla
muistan rakentajiasi.
Heidän rukouksessa valvotut
yönsä.
heidän työnsä
siunauksena sukupolvien ajan.

Pieni rukoushuone,
Kaikkien Pyhien Skiitta,
yksinäinen tuohus
saa sisimpäni liikahtamaan —

Hänen on valta ja voima
yhdistää ihmiset,
kansakuntien tahto.

Ylistys puhkeaa —

Sateen keskellä saarnien yllä
toivon sininen taivas.

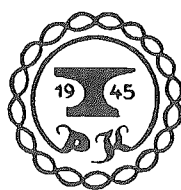

Verhoiluliike

AAPRO KIISKI

41490 Niemisjärvi
☎ (941) 845 724

Hankasalmi

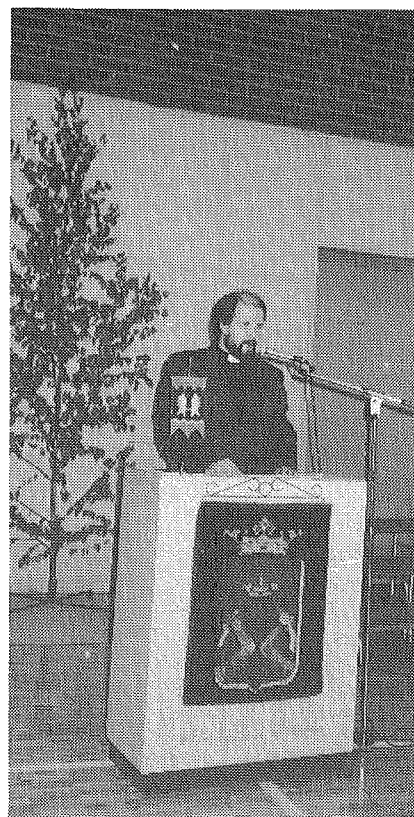

**PÄRSSISEN
KONEPAJA**

35500 KORKEAKOSKI, PUH. (935) 812 04

Toimivia metalliovia, ym. rakenteita
Alumiinisia ovia ja ikkunoita
Koristetaontaa, lähetyskynttelikköjä

Suvanto-säätiön tilaisuus Lempäälässä

Raimo Naumanen

Aila Heikkilä laulaa Karjala-aiheisia lauluja.

Suvanto-säätiö kutsui 27 päivänä
toukokuuta sakkolalaiset ystävineen
ja tuttuineen syksyn 1939 raskaita ta-
pahtumia muistelevaan yhteisessä ti-
laisuudessa Lempäälän liikuntahal-
lissa.

Säätiö tarjosi ennen muuta ohjel-
maa Hakkarin koulun ruokasalissa
Karjalan Liiton määräämää vuoden
perinneruokaa Koivistolaista laiva-
soppaa. Väliajalla Säätiö juotti ku-
pillisen kahvia pienen pullapalan
kanssa.

Tilaisuuteen oli Yrjö Raaska piir-
tänyt Sakkolan Pitäjäkartan, jonka
äärellä hän esitteli Sakkolaa ja siellä
tapahtumia muistimme aikana. Ko-
tiseudun maisemat tulivat katsojien
mieliin.

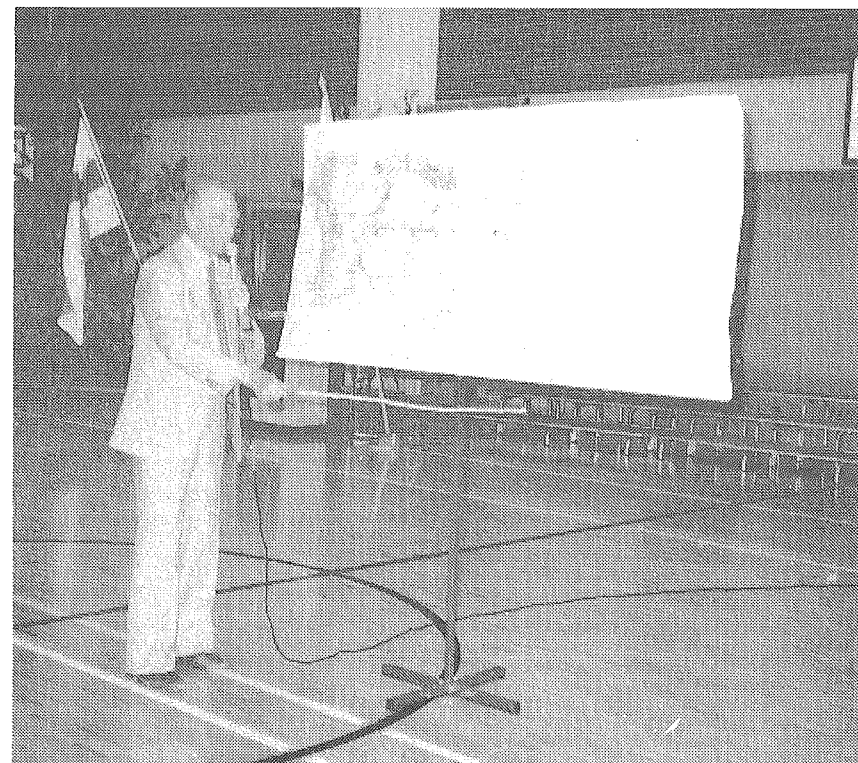
Juhla alkoi ja lopetettiin torvimu-
sikilla. Lempäälän mieskuoroa joh-
tti Juho Viitanen ja he esittivät S Lep-

päsen Karjalaisten laulun, E Koski-
miehen Heimoni kannel, jonka sanat
on kirjoittanut Santeri Ollikainen se-
kä Hebrealaisen orjan laulun, jota
pianolla säesti Jussi Järvinen. Ter-
vehdyspuheen piti Uno Pulakka.

Aila Heikkilä ja Leena Niinimäki
lauloivat. Leena säesti lauluaan kita-
ralla ja Ailaa säesti Jussi Järvinen.
Aune Ahtiainen lausui isänsä ja vel-
jensä runoja. Kaksi Topi Aavan ru-
noa on tässä numerossa.

Tampereen Hervannan kappalai-
nen sakkolalaissukuinen pastori Rai-
mo Naumanen piti lämmin tunnel-
maisen juhlapuheen jota hartaasti
kuunneltiin.

Lopettajaissanat olivat Eero Kuri-
kan ja hänen talvisodan tapahtumia
selostava esityksensä on tämän Su-
vannon Seudun sivuilla hiukan laa-
jempana kokonaisuutena.

Yrjö Raaska piirtämänsä Sakkolan kartan ääressä.

Tervetuloa Sakkola-juhlille Helsinkiin 5—6. 8. 1989

Sakkola-Seura ry on kolmannen kerran lupautunut järjestämään pitäjäjuhlat pääkaupungissa. Olemme saaneet nauttia hyvistä juhlilla sakkolalaisten sijoituspaikkakunnilla, viimeksi kaksi kertaa Tampereella. Juhlien järjestäminen ei aina ole yhtä juhlaa, mutta vaivannäön palkkana on ilo yhteyden säilymisestä ja ystävien tapaamisesta ainakin kerran vuodessa.

Kerran juhlilla Lempäälässä keski-ikäinen mies katseli ympärillään olevia juhlavieraita ja sanoi ääneen itsekseen: Olisha tääl varmast paljo tuttuloi ku tuntis! Tästä syntyi ajatus saada tutut tuntemaan toisensa, ettei kenenkään tarvitsisi orpona harhailla tuttujen keskellä. Monet koulupiirit ovat järjestäneet omia tapaamisia juhlien ulkopuolella, mutta nyt ajattelimme järjestää ”tunnistamistilaisuuden” juhlien yhteyteen. Lauantaina 5. 8. voi kokoontua Karjalatalolle klo 16 alkaen, jolloin jakaannutaan koulupiireittäin klo 17 alkaen tilaisuuksiin kerho- ja kokoustiloihin. Mitään ohjelmaa ei varmasti tarvita. Muistat sie? Karjalatalon juhlasalissa on varsinainen muistojen ilta klo 18. Sunnuntaina 6. 8. on käynnit Hietaniemen hautausmaalla Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä ja Sankariristillä klo 9. Jumalanpalvelus on Tuomiokirkossa klo 10. Päiväjuhlapaikaksi olemme saaneet Valkoisen Salin aivan suurtorin tuntumassa.

Toivottavasti saatte varattua yösi-joja sukulaisilta, ystävilta ja tutuilta. Suuremmat ryhmät voivat varata itse majoituksen esim: kesähotelleista. Kannattaa tulla ajoissa lauantai-

na, onhan täällä paljon nähtävää.

Sydämellisesti tervetuloa!

Sakkola-Seuran johtokunta

SAKKOLA-JUHLA 5—6. 8. 1989 HELSINGISSÄ

- Lauantai 5. 8. Karjalatalo, Käpylänkuja 1
- Klo 17 Kokoontuminen koulupiireittäin.
- Klo 18 Muistojen ilta juhlasalissa. Ohjelmassa mm. tervetulotoivotus Reino Söder, Anna ja Aija Viskari laulavat isänsä Juha Viskarin säestyksellä, Vapaa sana, yhteislaulua ja lopuksi tanssia. Illan juontaa Matti Laamanen.
- Tarjoilu sisältyy pääsymaksuun: kahvi ja piirakka, pulla. Lisäksi on ravintolan palveluita käytettävissä.
- Sunnuntai 6. 8.
- Klo 9 Kunnianosoitukset Hietaniemen hautausmaalla, kokoontuminen pääportilla Hietaniemenkadulla.
- Klo 10 Jumalanpalvelus Tuomiokirkossa saarnaa piispa Erkki Kansanaho
- Klo 13.30 Pitäjäjuhla, Valkoinen sali Aleksanterinkatu 16—18
- Ohjelmassa on tervetulotoivotus Eila Aro, Veteraanikuoron lauluryhmän esityksiä, pianomusiikkia Marian Rantakrans ja Jenni Koutonen, juhlapuheen pitää Hannu J. Paukku, lausuntaa Hannu Huuska, joka myös juontaa juhlan. Suvanto-Säätiön puheenvuoro ym.

Juhlapaikalla on kahvila, josta saa syötävää pienempään nälkään, varsinaiseen ruokailuun ovat käytettävissä lähitienoon ravintolat.

Taipaleen lohkon torjuntataistelut joulukuussa 1939

Paljon on vettä virrannut Kiviniemenkoskesta näinä 50 vuotena, joka aika on kulunut kohta talvisodan alkamisesta. Silloin joutuivat Sakkolan siviiliasukkaat nopeasti poistumaan paikkakunnalta. Suvannon eteläpuolella oli yksi tunti aikaa!

Raja oli lähellä, matkaa oli 10—15 km rajalle, jossa hyökkäystä oli esitämässä vain vahvistettu rajavartiosto ja vakinainen väki.

Ensimmäisen itsenäisyyspäivän aikana vihollinen ylitti Taipaleenjoen ja pureutui suomalaisten pääpuolustuslinjan eteen Koukuniemessä.

Tämä oli vihollisen ensimmäinen hyökkäys suomalaisten puolustuksen murtamiseksi. Taistelu jatkui vielä 7 päivänä ja hyökkäys tehtiin 2 divisioonan voimin, jota tuki 84 patteria ja 150 hyökkäysvaunua.

Suomalaisia oli vain 1 divisioona ja tykistöä 9 patteria, joilla rajoite-

tusti ammuksia.

Vain Terentilässä sai vihollinen vähäistä menestystä. Kirvesmäki ja Mustaoja kestivät paineen. Hyökkäys torjuttiin raskain uhrauksin, sillä Soinin pitäjän miehiä kaatui 20 ja 18 metsäpirttiläistä antoi uhrinsa kotipihoillaan! Lisäksi Kannonkoski 8, Kivijärvi-Suminainen 5, Multia 4 ja Karstua 3 sankarivainajaa.

Toinen yritys murtaa suomalaisten pääpuolustuslinja tehtiin 3 divisioonan voimin 16—17 päivänä. Myös tämä hyökkäys torjuttiin raskain uhrauksin. Nyt kaatui miehiä paljon: Töyssä 28, Petäjävesi 16, Kuortane 18, myös Uurainen, Toivakka, Ylistaro ja Isokyrö menettivät huomattavan määrän joukoistaan.

Näissä torjunnoissa oli suomalaisen tykistön osuus huomattavan tehokas, vaikka ammusvarat olivat rajoitetut. Järisevä, Kaarnajoki ja Yläppää joutuivat tämän jälkeen kokemaan erikoiskohtelun: satojatu-

hansia raskaita kranaatteja ja tuhansia lentopommeja patteri alueille!

Joulupäivänä 1939 vihollinen ylitti puolustuksen ja ylitti juuri jäätyneen Suvannon koko Taipaleen lohkon. Kovin taistelu käytiin Keljan rantamalla, jonne vihollinen toi tuhansia miehiä. Monen vastaiskun jälkeen pystyi Kannaksen miehistä koottu ErP 6 lyömään vihollisen 27 päivänä. Suvannon rannan lunnaat oli raskaat: Räisäläisiä kaatui 18, kaukolalaisia 11, sakkolalaisia 10. Ikaalinen menetti 11 miestä, Laukaa-Äänekoski 13. Lisäksi menetyksiä oli Karstulalla, Ylihärmällä, Kivijärvellä, Suminaisilla, Lievestuoreella, Töyssällä...

Nämä edellä esitetyt päivät olivat Kiviniemen taistelun ohella kriittisimpiä hetkiä Taipaleessa ja Suvannolla joulukuulla 1939.

Tästä ajasta on kohta kulunut 50 vuotta.

Eero Kurikka

Valkolakille

Valkoinen lakki, musta on lippa.
Onnesta silmään pyrkivä tippa.
Vuosien sato kun saatu on aittaan.
On laareja monta mihin voi laittaa
siemenet kalliit opinnon jyvät,
kylvössä eelleen enentyvät.
Mitä ihminen kylvää
sitä hän niittää...
Raivaajan saralle uskoa riittää.
Uskoa nousta kun uupumus kohtaa.
Uskoa Häneen joka kasvua johtaa.
Pystyssä pysyä vääryyttä vastaan.

Iloksi itselle, maineeksi maalle,
työnnä kohotkoon korkealle!
Valoa kohden käy valkolakki.
Onneksi olkoon KOKO SAKKI!!!

”Lamppunne” 1989

Uusia ylioppilaita

Savonlinnan Taidelukiosta Mariannika Valtonen Sulkavalta. Hänen vanhempansa ovat Mirja ja Arto Valtonen. Mirjan isä Heikki Repo Sakkolan Kaarnajoen Hätäkorvesta.

Kangasalan lukiosta Johanna Nuortama. Hänen isoäitinsä on Anna Nuortama os Naskali Sakkolan Arkuntanhuasta.

Vammalan lukiosta Minna Luukkanen. Hänen isoäitinsä on Helmi Luukkanen os Naskali Sakkolan Arkuntanhuasta.

Roserbergin lukiosta Ruotsissa Robert Kaattari. Hänen äitinsä on Virpi Petersson ent. Kaattari os Rytty. Isovanhemmat Helli ja Kaino Rytty Sakkolan Hovinkylästä.

Tammerkosken lukiosta: Pia Huuska. Isovanhemmat ovat Kaarlo ja Laila Huuska. Entinen kotikylä Sakkolan Røykkylä ja Riiska.

Lempäälän lukiosta: Outi Holttinen. Vanhemmat Erkki ja Pirjo Holttinen ja isovanhemmat Antti ja Helvi Holttinen Sakkolan Haitermaasta.

Lempäälän lukiosta: Päivi Koiranen. Vanhemmat Mauri ja Sinikka Koiranen ja isovanhemmat Aapro ja Hilma Koiranen Sakkolan Haitermaasta.

Kotipihlajan alla

Olimme siellä Karjalan maassa,
siivilöit valoa naurun
ja olit askeleitteni suoja,
juuresi syvällä maassa.
Olit lintujen keinu
ja lintujen koti,
olit lasten kiipeilypuu.
Et koskaan asettanut yhtään kysymystä.
Kärrynpyörät jauhoivat tien soraa,
myllynkivien kumu kuului oksien takaa.

Siinä lähellä se savuinen sauna
jossa tein tuon mahdottoman matkan
kohdusta — kehtoon.
Alastomana jäit kuuntelemaan
tykkien jyskettä,
äänettömät saunan lauteet
siinä lähelläsi —
sodan vakavat kasvot.
Juuret syvällä maassa,
syvällä Karjalan maassa.
Kummalakin muistojen arvet
ja samat juuret.

LINTUJEN KOTI JA LASTEN KIIPEILYPUU.

Topi Aava

Karjalan kevät

Kun vuokot kukkii
ja tuomet tuoksuu.
Kun järvet vapaina
lainehtii ja sorsat
siellä soutaa.

Silloin tahtoisin
kulkea Karjalan mailla.
Sen saloilla,
kujilla kuljeskella.
Nähdä vihreät niityt
ja koivikkohaatoja.
Kuulla käkien kukkuvan
siellä...

Silloin siellä jos
olla saisin,
niin kieleni kiitokseen
kirpoaisi
ja Luoja lauluni soisi!

Taimi Finni

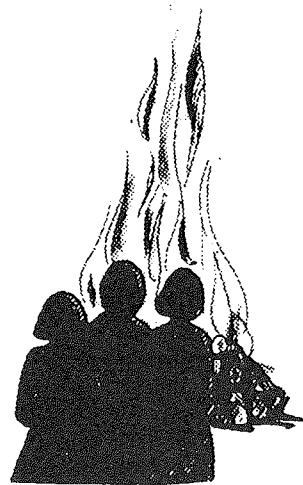
Juhan- nuksena

Kylpee maisema päivän koissa.
Varjon vaippa on poissa.
Toivat tietoa tuulen hunnut:
suven juhla on tullut.

Kutoi aurinko kultaloimin
kirjokangasta metsiin, soihin.
Tuhat kukkasta piennarpäihin
aukoi nuppunsa suven häihin.

Soivat lehdoissa lintuin viulut.
Hameen vihreän saivat koivut.
— Tuliloimuna kokko mäen
leikkii keralla juhlaään.

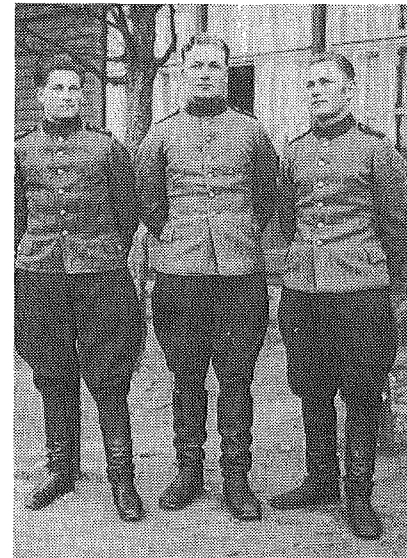
Elsa Tuokko

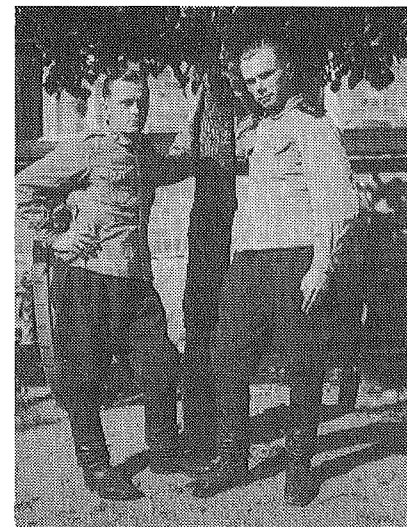
Sulo Kuisman valokuva- albumin kerrontaa ajalta ennen talvisotaa

Vakinaisessa väessä Torkkelinkadulla. Viipuri v. 1937.

Sakkolan poikia sotaväessä v. 1936 Viipurissa. Nestori Kuisma Valkjärveltä, Onni Huuska Viiksanlahdesta ja Tenho Räikkönen Kiviniemestä.

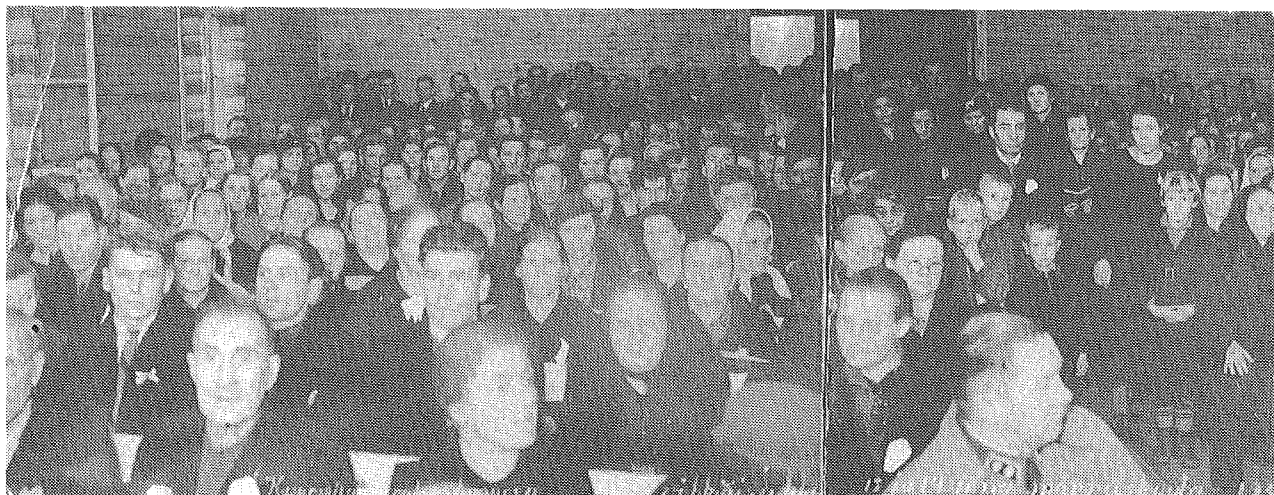
Korporaali Hyytiäinen Pölläkkälästä ja tykkimies Tuure Kareinen Kiviniemestä.

Kakkospatterin 3 isointa miestä ja välissä 2 pienintä, isoin mies 202 cm ja pienin sotilas 152 cm.

Iltahartaus kasarmien käytävällä v. 1937.

Kasarmilan rukoushuoneen vihkiäisjuhlasta v 1938.

Muistelmia Kasarmilan ja Lupran seudun seurakuntaelämästä

Kirkossa käynti ei ollut kovin runsasta. Matkaakin oli 18 kilometriä, eikä mitään yleistä kulkuyhteyttä ollut. Joskin juhlapyhinä osallistuminen oli runsaampaa. Kinkeripiirinä osa kylästäme kuului Haitermaan numeroon ja olimme pannusaarelaiten kanssa yhdessä. Silvastinmäen puoli kuului taas Valkjärven kinkeripiiriin. Kinkereillä käynti oli runsasta. Siellä keskusteltiin kylän hengellisestä elämästä, veisattiin virsiä, kuultiin sanaa ja rakennuttiin yhdessä olosta.

Seurakunnan papit kävivät pitämässä seuroja. Kastetilaisuudet ko-deissa muodostuivat sananviljelytilaisuuksiksi. Sukulaisia ja naapureita oli silloin kutsuttu läsnäolemaan ja pappi kastetoimituksen lisäksi aina puhui tilaisuudessa ja veisattiin yhdessä virsiä. Erään tällaisen tilaisuuden muistan kodissani vietetyn. Kap-palaisemme Vikman tuli autokyydis-sä pitkin kyläkujasia ja auto pysähtyi kotimme pihaan. Silloin kaikki kylän pojat, olipa joukossa miehet-kin joukolla saapuivat ihmettele-mään ensimmäistä kertaa AUTOA!

Pyhäkoulutoiminta oli kylässäm-me jatkuvasti säännöllistä. Kouluun osallistuttiin runsaasti. Jopa van-hempiakin ihmisiä joukossa osallis-tui yhteiseen virteen ja rukouksiin, mutta ei muuhun pyhäkoulun ope-tukseen.

Opettajina toimivat aikaisemmin Aatami Vuotilainen ja Juho Pp Kuisma, myöhemmin Hilja Kuisma ja Lempi Hännikäinen. Koko seurakun-taa käsittäviä pyhäkoulukursseja pi-dettiin kirkolla, jonne kylämme py-häkoulunopettajat osallistuivat. Ko-dissamme vierailivat Evankeliumiyh-distyksen ja Luterilaisen Vaasanto-distajaseuran puhujat, pitäen seuroja eli niinkuin silloin sanottiin SELI-TYKSIÄ. Muistan muutaman puhu-jan nimeltäkin: Juho Kiippa, Matti Sokka, Matti Heikkonen... Kun seurat usein olivat meillä päivällä ja piti Matti Sokka illaksi kuljettaa esim. Pannusaareen, niin isä sanoi jo hyvissä ajoin: — Valjastakaa hevo-nen saahkareen eteen ja annatte van-halle miehelle kyytiä...

Aatami Vuotilaisen perhe oli kää-nynyt Helluntaiherätykseen. Heiltä

nuoretkin olivat innolla mukana. Vuotilaisella oli runsaasti hengellisiä tilaisuuksia ja niissä kävi paljon kyläläisiä ja väkeä myös naapurikyli-stä. Tämäkin toiminta tapahtui aina rakentavassa mielessä ja oli kaikille siunaukseksi.

Pitäjästämme ja kylästäme oli nuorisoa käynyt huomattavasti Sai-ralan Evankelisen kansanopistossa. Evankelinen Nuorisoliitto perustet-tiin kesäkuussa 1936 Valkjärven ky-lässä Eino ja Nestori Sikasen talossa ja muistelen, että heidän äiti vielä sil-loin oli elossa ja vakavamielisenä henkilönä kannatti osaston perusta-mista.

Tosin varsinaisesti osaston perus-taja oli Etelä-Karjalan piirisihteeri Otto Muhonen. Osaston jäsen- ja toiminta-alue käsitti alussa kansa-koulupiirin. Näin osasto sai nimek-seen Kasarmilan Ev. Nuorisoliitto.

Toiminta alkoi vireästi ja jäseniä liittyi muistakin kylistä.

Kansakoulua saatiin käyttää tilai-suuksien kokoontumispaikkana ja seurakuntamme silloiset papit, rovas-ti Juho Silvennoinen ja pastori Arvo

Liesmaa olivat monesti mukana. Muistelen, että joskus järjestettiin maakirkkojakin koululla, sillä olihan kirkolle matkaa n. 20 kilometriä.

On sanottu: ”Koettelemuksien ai-koja ennen kansalle annetaan etsikon aikoja ja hengellisen herätyksen ai-koja.” Tällaista armoa saimme Sak-kolassakin kokea.

Kirkossa käynti vilkastui, seuroja ja uskonnollisia tilaisuuksia pidettiin kylillä. Näissä tilaisuuksissa kävivät nuoret ohjelman suorittajina.

Seurakuntaamme valmistui ennen sotia kolme rukoushuonetta, Hapa-raisten, Kiviniemen ja Kasarmilan rukoushuoneet.

Kerron lyhykäisesti Kasarmilan ru-koushuoneen synnystä koska sain ol-la mukana koko rakentamisen ja toi-minnan ajan. On sanottu: ”Kun rau-ta on kuuma, niin silloin täytyy ta-koa!” Kun osastomme perustettiin v. 1936, niin rukoushuone vihittiin käyttöön kahden vuoden päästä. Ko-ko kansakoulupiirimme väestö oli hankkeessa mukana. Sakkolan osuuskauppa lahjoitti avaran tontin Kasarmtien risteuksen läheltä. Läänin arkkitehti Lankinen laati piirus-tukset. Hirsitalkoot antoivat runsaas-ti puutavaraa. Rakennustoimintaa oli innostamassa myös varuskunnan ko-mentaja, eversti Nurmi. Rakennus-työt annettiin urakkana ja näin ru-koushuone oli valmis vihittäväksi käyttöön syksyllä 1938. Vihkimisen toimitti rovasti Juho Silvennoinen monien pappien avustamana. Kun tuli syksy 1939, niin 7 päivänä loka-kuuta saimme kutsun ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Sinä iltana olin vielä mukana rovasti Ilmari Kuusen pitämällä raamattupäivillä. Jumalan sanasta seurakunta antoi voimia myös taistelujen tielle.

Kun siirtoväki jatkosodan aikana syksyllä 1941 sai palata takaisin ko-tiseudulleen, niin moni koti oli hävi-tetty. Lupran syrjäinen kylä oli säi-lynyt yllättävän hyvin.

Uusi kansakoulumme oli palanut. Kasarmilan rukoushuone oli pystys-sä! Näitä tiloja nyt tarvittiin moniin

Kasarmilan rukoushuoneen ystäväjoukkoa v 1938. Keskellä istuu rovasti Arvo Liesmaa, oikealla konemestari Römälä ja hänen oikealla puolellaan kauppi-as Helena Pitkänen. Sotilaspukeisia löytyy kuvasta viisi henkilöä. Oikealla kers. Tynkkynen. Rukoushuone oli käytössä myös vuosina 1941—44. Vuok-ralaisina olivat Posti, Arvioimislautakunta ja juhlasalissa kansakoulu. Ku-vat lähetti Eero Kuisma.

tarkoituksiin. Elpyvä seurakuntatoi-minta tarvitsi rukoushuoneen tiloja. Posti asettui keittiöön ja vahtimesta-rin asuntoon. Arvioimislautakunta tarjoiluhuoneeseen ja kaksi kansa-koulun luokkaa juhlasaliin joka oli jaettu köykäisellä väliseinällä kah-teen osaan. Näin talvisodan aattona valmistunut rukoushuone oli tärkeä tukipaikka jälleenrakennusvaiheen aikana jatkosodan vuosina.

Kyläyhteisöämme muistellen näin pitkän ajan jälkeen, niin muistan sen yhtenäisenä ja toisiaan auttavana.

Oli talkotoimintaa. Naapuri lai-nasi mitä kotona ei ollut. Annettiin lainaa. Vähempiosaisia autettiin. Yh-

dessä kasvettiin rinta rinnan kulke-maan.

Muistot ovat moninaiset ja antoi-sat.

Eero Kuisma

Ottakaa yhteyttä

Löytyykö keneltä Kasarmilan ru-koushuoneen ulkokuva? Ottakaa yhteyttä osoitteeseen: Eero Kuisma Urheilukatu 9 A 24 05800 Hyvinkää. Puhelin (911) 100 06.

Perämootorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Pienkonekorjaamo

NUORA-MOTOR

Härmälänkatu 15, TAMPERE
Puhelin 931-654 411

Perämootorit Ruohonleikkurit Moottorisahat sekä muut polttomoottorikoneet

Vuosia täyttäneitä

90 VUOTTA täytti 24. 3. 1989 Anna-Maria Ruottunen os Halonen Valkeakoskella. Kotoisin Sakkolan Kiviniemestä. Nykyinen asuinpaikka Valkeakosken vanhainkoti, jossa on vietetty juhlahetki 90 vuoden merkeissä.

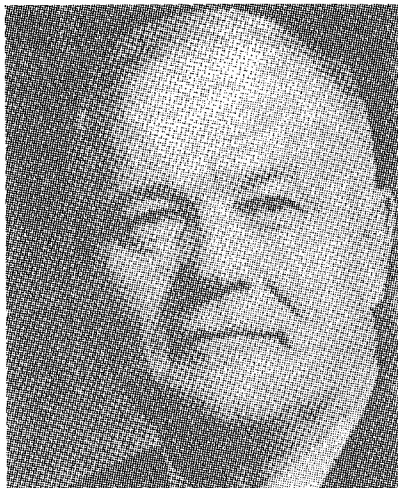

80 VUOTTA täytti 26. 4. 1989 Adolf Eräranta Orivedellä. Entinen kotipaikka Sakkolan Vilakkala.

80 VUOTTA täytti 22. 5. 1989 Tauno Pylkäs Punkalaitumella. Hän on syntynyt Valkjärvellä, mutta kotipaikka oli Sakkolan Vilakkala.

60 VUOTTA täytti 14. 7. 1989 Irja Kujanpää os Hännikäinen Vesilahden Vakkalassa. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Lupra.

60 VUOTTA täytti 17. 4. 1989 Toivo Väyrynen Tampereella. Hänen kotikylänsä Karjalassa oli Sakkolan Hovinkylä ja kotipaikka jatkosodan jälkeen Vesilahti.

70 VUOTTA täytti 28. 4. 1989 talousneuvos Aapro Kurikka Varpaisjärvellä. Hänen entinen kotikylänsä oli Sakkolan Karhola.

70 VUOTTA täyttää 8. 7. 1989 yli-
luutn. teknikko Olavi Havia Riihimäellä. Hän on syntynyt Uudellakirkolla. Kotipaikka Sakkolassa Kiviniemi.

50 VUOTTA täytti 27. 5. 1989 Liisi Tammela os Nuora Nokialla. Hän on syntynyt Sakkolan Petäjärvellä.

KUOLLEITA

Tyyne Lempi Ahlholm os Käppi ent. Koppanen syntyi 29. 12. 1901 Sakkolassa, kuoli 30. 5. 1989 Pirkkalassa. Hän asui puolisonsa seppä Arvi Koppasen kanssa Sakkolan Kirkonkylän Varvalinmäellä.

Elsa Helena Lamppu os Vulli syntyi 29. 3. 1911 Sakkolan Röykylässä, kuoli 19. 5. 1989 Turussa. Siunattu 3. 6. 1989 Pyhän Ristin suuressa kappelissa Turussa ja sen jälkeen muistotilaisuus ravintola Svenska klubbenilla.

Tyyne Katri Komonen os Virkki syntyi 12. 5. 1911 Sakkolassa, kuoli 14. 5. 1989 Tammelan vanhainkodissa. Siunaustilaisuus Tammelan kirkossa 3. 6. 1989 ja muistotilaisuus Tammelan seurakuntatalossa.

Toini Repo syntyi 11. 10. 1919 Sakkolassa, kuoli 29. 4. 1989 Pikonlinnassa. Entinen kotipaikka Sakkolan Vilakkala, viimeinen asuinpaikka Tampere.

Mv Kauko Hämäläinen kuoli 5. 6. 1989 Vammalassa. Hän toimi yli 20 vuotta Vpl Pyhäjärvi-lehden vastaavana toimittajana. Hän oli kuollessaan 80-vuotias.

Lempi Maria Lopenen syntyi 26. 6. 1913 Sakkolassa, kuoli 27. 5. 1989 Ikaalisissa. Siunaustilaisuus Valkeakosken kappelikirkossa 10. 6. 1989 jonka jälkeen muistotilaisuus kirkon luentosalissa.

Eino Hyytiä syntyi 27. 4. 1915 Metsäpirtissä, kuoli 5. 6. 1989 sairauskohtaukseen lomamatkalla. Siunaustilaisuus Uudenkaupungin kappelissa 24. 6. 1989, jonka jälkeen muistotilaisuus uudessa seurakuntakeskuksessa.

Oiva Kuisma syntyi 5. 1. 1920 Sakkolassa, kuoli 19. 6. 1989 Ruutanassa. Siunaustilaisuus Kangasalan kirkossa 1. 7. 1989, jonka jälkeen muistotilaisuus kirkonkylän seurakuntakodissa.

Anna Laina Kuuppo syntyi 23. 9. 1923 Sakkolan Keljassa, kuoli 13. 2. 1989 Turun YKS-SSA. Siunaus 25. 2. 1989 Pyhänristin kappelissa Turussa. Siunauksen toimitti pastori Tuija Leeste lähiomaisten läsnäollessa.

"Komentaja" Helmi Uosukainen tähyttää ilmatilan tapahtumia ja Laura Käppi ilmoittaa suunnan ja ajan.

Kuvat kertovat

Kuvat kertovat ja muistikuvat palautuvat mieliin vuosikymmenien jälkeen.

Kun alkoi jatkosota niin meidät Kiviniemen lotat koottiin ja kutsuttiin täyttämään velvollisuuksia kotiseutua kohtaan. Muodostettiin siivousryhmä ja takaisin vallatun kotiseudun puhdistus alkoi niissä taloissa jotka olivat vielä asuttavia.

Seuraava komennus oli tälle meidän ryhmälle Raudun IVAK. Sieltä saimme määräyksen Kiviniemeen, siis omaan hävitettyyn kotikylään. Olimme edelleen Raudun IVAKIN alaisia. Saimme majoituksen Kiviniemen entiselle poliisiputkalle ja vartiointi hoidettiin Osuuskaupan raihnaiselta katolta. Mainittakoon tässä, että meillä oli vielä silloin mies vartiopäällikkönä ja hänellä vielä varamies. Nämä pojat olivat Savosta. IVAKIN päällikkönä luutn. Haikala. Meille tuotiin IVAKISTA muona ja luutnantin seurassa meidän työtämme, niin hän antoi miehille komennuksen toisiin yksikköihin ja jätti meidät Kiviniemen ilmavalvontalo-

tat varjelemaan ja suojelemaan omaa kotiseutuamme.

Minä sain "komentaja-nimityksen" ja pyörät pyörivät IVAKIN määräysten mukaan.

Emme saaneet Kiviniemessä pitkään olla, vaan saimme määräyksen muuttaa Viiksanlahteen. Siellä oli synkässä metsässä tähyystorni, jossa yön aikana meitä oli kaksi lottaa vartiassa. Olimme majoitettuna Liuksen myllylle. Ja täältä muutimme seuraavaan vartiopaikkaan joka

Kiviniemen ilmavalvontalotat. Rivi 1 oikealta vasemmalle Lempi Nuora, Helmi Uosukainen, Alina Karpanmäki, Hanna Roos ja Laura Käppi. Rivi 2 Lempi Uosukainen ja Aino Suokas.

oli Kiviniemen kasarmilla.

Tämä meille olikin viimeinen vartiopaikka suorittaa ilmavalvontaa jatkosodassa.

Alkoi suurhyökkäys. Lentokoneita vyöryi taivaanranta täynnä, jyrisi ja paukkui. Meidät lotat sijoitettiin eri yksikköihin joissa jokainen palveli rauhan tuloon asti. Kotiututtuna lähdimme etsimään omaisiamme.

Koti jäi Karjalaan. Tuli huoli siitä, että mistä saamme jokapäiväisen leipämme.

Meille on kumminkin annettu työ ja siunaus ja useimmille pitkä ikä. Silloisesta joukostamme on saanut läisyyskutsun Hanna Roos ja Lempi Nuora.

Kaikkea tätä muistellessa palautuu mieleen monet hyvät ja ikävätkin tapaukset joita tämä maanpuolustus työ antoi meille.

Jokainen meistä sai työn ja leivän täyttämään velvollisuuden kodin ja perheensä keskuudessa.

Olen tässä muistellut ainoastaan tämän lottatyömme osuutta jatkosodan ajalta ja palauttanut mieliimme nämä työmme jotka ovat olleet tärkeä osa elämämme historiaa. Lopetan tämän sanoilla: — JUMALA SYNNYINMAATA SIUNATKOON!

HU

Käsisalmelaiset lehtori Irja Lavola, rouva Margit Vestling, lehtori Ester Valle ja Marttaliiton edustaja Kaija Kauppinen Hämeenlinnasta, Saima Alaspää Hyvinkäältä sekä Riitta Laasio. Taustalla Terttu Lemströmin ja Airi Miettisen tauluja. Kuva Aaro Asikainen.

Kevät keikkui Vokki-Virkissä

Toukokuun ensimmäinen perjantai toi mukanaan kevään tuulahduksen Vokki-Virkkiin. Lehmusten kukkien tuoksu toivotti Virkki-Käsityömuuseon ystävät tervetulleeksi joka keväiseen tapahtumaan, jossa tällä kertaa oli tarjolla musiikkia, muotia ja tuttuja tapaamisia.

Musiikista vastasivat eestiläinen laulajatar Heidy Tamme ja pianisti Riina Viljanen. Heidy Tamme päätti esityksensä mielestään maailman kauneimpaan lauluun, jonka hän oppi vasta Suomessa — ”Yksi ruusu on kasvanut laaksossa.” — todella herkehtävästi.

Sotkamolainen Antti Klemetti, trubaduuri, säesti yhteislaulua Mirja-Liisa Simulan johdolla.

Tetti Siren mannekiineineen esitteli ”Neulenutun erilaisia asuja ja niiden

Neulemuotia Tetti Sirenin sommittelemina. Mannekiinit: talousopettaja Tellervo Järvelä ja osastosihteeri Laila Renfors.

VEIKKO SOKURA
Erikois-
hammastechnikko
TAMPERE
Mäkipäänkatu 39—41 II kerros
Puh. 556615

monipuolisia käyttö- ja yhdistelemismahdollisuuksia.

Vokki-Virkin kesänäyttelykin avautui samassa tilaisuudessa yhdellä keikauksella. Näytteillä ovat Eeva Renvallin kuvakudos ”Jo Karjalan kunnilla lehtii puu.” Marina Strukelin räsykuvakudokset, Terttu Lemströmin hehkuvat maalaukset, Markku Laitakarin ja Pentti Kaskipuron grafiikkaa. Uusinta uutta ovat Seija Rantasen ommellut ikonit.

Tilaisuutta kunnioittivat läsnäololleen mm. kirjailija-toimittaja Kyllikki Virolainen, kauppaneuvos ja rouva Ensio Hukkataival. Mukana oli myös Leila Renfors.

TOIMITUKSEN TUOLI

Juuri nyt näyttää kevät lupaavalta luonnon puolesta. Hyvä oli sää säätiön tilaisuudessakin jossa oli väkeä runsaasti, ei tietysti niin kuin Kiviniemen markkinoilla, niin runsaasti kumminkin, että ”omenalohko” loppui ”kese” syömise. Minä kyllä piin puolei ja sain aivan riittävän määrän — santsata en yrittänyt kään. Onkohan jo unhoon jäänyt entinen pätevä pääemännän konsti, kun suhahuttiin: ”Keitti loppuu!” Emäntä otti kuumaa vettä ämpäriin ja ”koussikkaan” suolaa ja heitti pari kourallista suolaa keitokseen niin takuulla riitti, eikä tullut sanomista kese loppumisesta!

Tämä säätiön tarjottu soppa, laivasoppa, oli selvää omenalohkuo, eikä mitteä muuta hörkennöstä. Ei tiijje, jot vaik jokuu nälkäne sai usjemmast, ko kese loppu? Helsinkiin Sakkola-juhlaan tietysti kaikki lähtevät jotka Lempäälässäkin olivat läsnä. Sakkola-juhla on velvoittava perinne, eikä sovi pois ”pinnata” tämän tilaisuuden varjolla.

Pitäjäjuhlat kutsuu Helsinkiin siitäkkin huolimatta, että Suvanto-säätiön tilaisuus tuskastutti Sakkola-juhlien järjestelyissä touhuavia!?

Helsingissä ja lähiympäristössä asuu niin lukuisasti sakkolalaisuukuisia ihmisiä, että kun jokainen pitää juhliin osallistumista välttämättömänä, niin yleisöä saapuu entisellä innolla.

Näkemiin Sakkola-juhlassa!

Hanna Kitusen kirjoitukset alkaivat seuraavassa numerossa. Kiitos kirjoituksesta!

Kirvesmäki kerho ry.

Kerho on nyt virallisesti perustet-

tu ja nimeksi tuli rekisteriin Kirvesmäki kerho.

Yhdistyksen pj toimii Aulis Ukkonen Kauniaisista ja vpj Keijo Hynnä Mynämäestä sekä muina hallituksen jäseninä Kaija Hynnä, Hannes Lopenen, Veikko Ukkonen, Sirkka Rummukainen Mynämäestä, Toivo Laulajainen ja Maija Uusikartano Turusta, Erkki Myöhänen Raisiosta ja Kalervo Paukku Noki-

alta.

Kirvesmäki Kerho ry toimittaa jäsenikseen ja tilaisuuksiinsa tervetulleiksi kaikki asiasta kiinnostuneet. Ainaisjäsenmaksu on toistaiseksi 50 mk.

Yhteyden kerhoon saa mm. Keijo ja Kaija Hynnä Valtola 23100 Mynämäki puh. (921) 707 358 ja Aulis Ukkonen Kirkkotie 21 A 02700 Kauniainen puh. (90) 505 1897.

Näkymä kotini pihasta kylään päin.

Lapsuuteni maisemissa

Hyvät Hovinkyläläiset, tuon oma-kohtaiset terveiseni autioituneesta, mutta viljellystä kylästämmä. Kesäisenä aamuna Olavi, Matti ja allekirjoittanut otimme kyydin entisestä Pietarin kaupungista tavoitteena nähdä nykyinen Hovinkylä. Ajelimme pitkin Lempaala ja Inkerin kylä kohti entistä Rautua ja Petäjäjärveä. Käännyimme kohti Kal'ojan tietä ja siitä lähtikin suora tie Sikiön kohdalla kohti kylää. Pysähdyimme Hakulisen kohdalla, siinä oli kylä pelto-

neen edessämme ei yhtään taloa paitsi kansakoulu hämmötti puitten takaa. Tie kulki läpi kylän kohti Kaskkamäkeä ja toinen tie vei Loskeen päin. Eipä muita teitä ollutkaan vaan pelkkää peltoa.

Kotini raunioilla totesin vain että pihapihlajajäät ja tuomet olivat kovasti kasvaneet ja metsittynyt oli alava peltommekin.

Venevalkama ja järvi olivat entisensä, paitsi saari olikin tehty niemeksi. Saaren ja rannan välinen ruuvikko oli täytetty ja tehty uimalaksi hiekkarantoinen. Ja siellä olivat myös onkimiehet ja joku perhe vaelsi saaren kärkeä kohti kasseineen. Asutusta on ehkä koulun lähetytyillä,

Suomen puolesta

Jatkoa edellisestä numerosta

tauen jälkeen marssitaan Viteleen-joen suumaastoon ja majoitutaan sinne. — Jälleen päästään lähelle Laatokkaa, ehkä taas uimaankin? 15 km matkaa taittuu melko nopeasti, koska miehet ovat hyvin levänneitä.

— Tietysti me Tuulosjoelle mennään, tämä on vain välietappi. Mutta milloin matkaa jatketaan, siitä ei ole annettu tietoa. Tämä sotahomma on semmoista, että siinä ei paljon puhuta huomisen tehtävistä... Ja sitten on kiire kuin sodassa! — Kyllä komppanianpäällikkö puhuu asiat selvästi, mihin mennään ja mitä pitää tehdä. On kuin isä pojilleen, vaikka on meitä kaikkia nuorempi.

— Ei turhia höpise. Ja rohkeakin on... Etupään marssi pysähtyy. Katselevat mille alueelle komppanian voi majoittaa... Ei ole hyvä aivan yhteenkään paikkaan sulloa, on parempi asettua hiukan leveämmälle alueelle. Jos tulee päälle ilmavaara. Katso koot "kotipaikan" rauhassa. Jatke-

mutta sen katsominen jääköön toiseen kertaan.

Tässä terveiseni ja toivomukseni olisi, että te poikkeaisitte katsomassa sitä valokuva albumia jossa on melkoinen määrä ennen sotia otettuja kuvia. Samalla voisitte lausua mielipiteenne siitä, että laajentaisimme ko tätä kuvakokoelmaamme. Otta-kaa mukaanne valokuvia sotien aikana ja sen jälkeen uusilla asuinsijoilla otettuja kuvia. Älkää myös unoh- tako sanontoja ja kaskuja, kaikki muistelmät ja tieto talteen ja jälki- polville muistoksi.

Ilmoittakaa tulostanne mielui- min aamulla puh. (931) 115 170 os. Pirkankatu 39 33230 Tampere.

Tervetuloa! Hyvää kesää toivot- taen!

Hilkka Innamaa

taan hiukan matkaa. — Tähän ma- joittuu viides joukkue. Menkää sy- vemmälle metsään. Teltojen väli 50 metriä. Mene sinä Reino kääntä- mään telttakuorma tälle tielle, ettei tarvitse teltoja kantaa. Tunti on ku- lunut tulosta, niin teltat on jo kun- nossa. Havut tuodaan kauempaa, suojellaan pihapiiriä.

— Tulkaa kaikki istumaan. Lope- tetaan työnteko joksikin aikaa ennen ruokailua. Ja kun on ruokailtu men- nään jälleen ryhmittäin Laatokan rantaan. Jokeen ei saa mennä ui- maan.

— Ruokailu on normaaliin kello- aikaan. Ei ruoka-aikaa tällainen pie- ni muutto miksiäkään muuta. Ruoka vain kypsy nopeammin kun soppa- kanuunaa tie heiluttaa.

Ruokaillaan kaikessa rauhassa, koska mitään kiirettä ei tunnu nyt olevan.

— Toiset "huilaa" minä menen Pekan ryhmän kanssa tutustumaan tähän ympäristöön. Jos ei uima- paika kovin etäällä lie, niin saatte vuo- ron perään mennä uimaan. Onhan tässä pitkä ilta. Otetaan kevyet aseet mukaan.

Tämä jokisuu voi olla rytekköistä ja uimisen lisäksi katsotaan ettei tääl- lä ole vierasta väkeä ja koko majoi- tusalue on vapaa vihollisista.

— Kun ryhmä menee takaisin niin tulkoon toinen ryhmä, mutta majoi- tusaluetta ei saa jättää tyhjäksi ase-

kuntoisista miehistä.

Miksi miehet heräilevät näin aikai- sin, vaikka saisi nukkua?

— Lienee sodan syytä, kun ei nu- kuta?

Päivä-ruuan tuojat tuovat sanan, että saa tulla töpinään vaihtamaan puhtaat alusvaatteet.

— Mennään kahdessa erässä. En- sin ensimmäinen ja toinen ryhmä ja sen perästä vasta loput miehistä.

Valtteri Naskali, talvisodassa vai- keasti haavoittunut vaihtaa paitaa. Huuska näkee valtavat arvet ja ih- mettelee: — Kuinka sinä jaksat mei- tä seurata? Kyllä minun on sinut saa- tava helpompaan hommaan. Ihme kun en ole aikaisemmin ottanut asi- asta selvää.

— Ei Tauno — minä koetan kes- tää toisten mukana. Älä siirrä pois. Anna olla tässä joukossa.

Tauno Huuska vaipuu ajatuksiinsa...

Ei voi naapurikylän pojan mieltä pahoittaa, vaikka järjen mukaan pi- täsikin Valtteri pois siirtää...

— Jatketaan kuten ennenkin, mut- ta sano sitten kun väsyt ja jää lepää- mään. Jo pitää olla sotilas. Viimei- seen asti niin kauan kuin ikinä vain jaksaa.

Olisi tuntemattomalle sotilaalle paketteja, huutaa postintuoja. Yksi paketti joka joukkueelle.

Paikka on pieni, niin onhanse lah- japaketti. Avaa sinä Aleks se auki. Paketissa on kirjoituspapieria ja pi- parkakkuja.

- Passikuvat heti — otamme myös valokopiot
- Nopea filminkehityspalvelu, jopa tunnissa
- Laaja tarvevalikoima: Kamerat, projektorit, filmit, kehykset
- Valokuvaaja tilattavissa eri tilaisuuksiin, studiokuvauksia

Lempäälän Kuva ja Tarvike
om. Tapio Kuisma, Sirvalahti P. 751 659

Sakkolan puhelinluettelo 1939

HAITERMAA

Kekki Juho, kunnallislautak. esimies .	3	Kekki Juho, lautamies	12
Koiranen Aapro, työnjohtaja	9	Kuusi Arvo, agronomi Kekkilän kartano	11
Koiranen Juho, Lupran Osuuskass.h. .	7	Metsähallinnon puhelimet:	
Naskali Aleks, liikemies Sakkola as. .	12	Lehtolainen E. E., metsätyönjohtaja	19
maatila Pannusaari	12	Kuoppo Matti, työnjohtaja 2 soittoa	19
Naskali Jalmar, maanviljelijä	2	Puolustuslaitoksen puhelin:	
Pappinen-Renvik Ida, näyttelijätär . .	5	Irt. 3 Sakkolan patteri Vilakkala	
Renvik Väinö, johtaja	5	2 soittoa	2
Sakkolan asema	6	Riikonen Juho, maanvilj. Haparainen	15
Sakkolan Maidonmyynti-osuuskunta .	13	Sakkolan Osuuskauppa rl Haparainen	6
Sakkolan Osuuskauppa rl myymälä . .	8	Vilakkala	4
Ukkonen Matti, kauppias	18	Turkkinen Juho, maanvilj.	5
		Viskari Albin, Kovera-ojan mylly . . .	2

LAPINLAHTI Vil.

Kallonen Juho, maanvilj.	3	Kiiski Eino, liikemies	8
Kallonen Mikko, maanvilj.	9	Rastas Antti, liikemies	2
Lapinlahden Osuuskassa	1	Rastas Mikko, liikemies	4
Osuuskauppa	2	Sakkolan Osuuskauppa rl	5
		Tenkasen Veljekset	
		mylly, saha ja maatila	3
		Ukkonen Aleks, kauppias	6
		Vähämäki Toivo, opettaja maanvilj. .	7

PETÄJÄRVI

A. Ahlström Osakeyhtiö		KIVINIEMI	
Pursiainen A. piirimies	6	Afecht A., johtaja	
Asema	24	Kiviniemen Konepaja Oy	8
Emäntäkoulu	9	A. Ahlström Oy,	
Karvonen Albert, maanvilj.	3	Keskinen A., työnjohtaja	9
Kuokkanen Pekka, opettaja	8	A. Ahlström Oy, Kinnari	5
Laitinen Juho, maanvilj.	12	Ahonen Matti, työnjohtaja	74
Lamppu Mikko, maanvilj.	13	Ala-Vuoksen Osuusliike, konttori . . .	92
Loponen Aleks, maanvilj.	15	kahvila	32
Luukko Matti, maanvilj.	20	varasto	93
Luukko Tuomas, liikemies	11	Aleksandroff Juho, maanvilj.	45
Nuora Vilho, poliisikonst. 1 soitto . .	14	Backman Leo, eläinlääkäri	48
Ollikainen Mikko, liikemies	4	Bister Tuomas, kauppias	49
Ollikainen Santeri, maanvilj.	22	Filppula Väinö, asentaja	76
Paukku Heikki, kauppias	5	Halonen Jalmari, opettaja	99
Pekkanen Martti, maanvilj.	10	Hanski T., tiemestari	79
Petäjärven kättilö	7	Hinkkanen Tauno, vaatturi	84
Pursiainen Adam, työnjohtaja	6	Huuska Eino, kauppias	4
Sakkolan Osuuskauppa rl myymälä 4	2	Ivano Sanni, kauppias	34
asemalla, myymälä 9	19	J. P. 4 Kiviniemi	43
Sääksjärvi L., sähkötekniikko	21	—	37
Virolainen Väinö, maanvilj. 2 soittoa	14	J. P. 2 Valkjärvi	78
		Jermalajeff A., maanvilj.	20

HAPARAINEN

Ala-Vuoksen Osuusliike il Vilakkala .	18
Kallonen Salomon, sahanasent. Kelja	10

Kansallis-Osake-Pankki	27
Kiviniemen Apteekki, om. A. Väyrynen	39
Kiviniemen Autokorjaamo	
om. H. Mustonen	38
Kiviniemen Huopatehdas	
om. Velj. Selonen	21
Kiviniemen Konepaja Oy	23
Kiviniemen Kalastamo	52
Kiviniemen Kirjakauppa,	
om. A. Lamppu	100
Kiviniemen Nuorisoseuratalo	69
Kiviniemen Asema,	
asemap. Urho Verner	41
Koiranen Filemon, maanvilj.	25
Koppanen Emil J., kauppias	14
Konttiopää Asta, hammaslääkäri	22
Konttiopää G. W., luutnantti	22
Koskenheimo P. E., nimismies	91
Lamppu Lauri, maanvilj. 2 soittoa . .	31
Lappalainen Juho, maanvilj.	18
Laulajainen Matti, välittäjä	17
Lius Rudolf, kauppias	55
Manner Arne, varatuomari	7
Männikkö Emil, maanvilj.	15
Männikkö Evert, työnjohtaja	44
Naskali Aleks, maanvilj.	62
Naskali Väinö, autoilija	1
Nurmi & Kaitala, nahkatehdas	29
Orho Verner, asemapäällikkö	41
Pelkinen Juho, maalari	30
Peltonen Artturi, lääkäri	70
Pitkänen Helena, kauppias	65
Poliisivartiokonttori	82
Sakkolan Osuuskauppa rl, myymälä .	12
konttori	13
kahvila	73
Kasarmin myymälä	75
Sakkolan piirin nimismies	91
Sakkolan Valo Oy	99
Sarilo & Naskali, autoilijat	89
Sipiläinen Juho, 1 soitto	31
Sipiläinen M, perr.kauppias	33
Sipponen Jooseppi, kauppias	26

Putkiliike
P Nuora Ky
37560 KULJU
puh. 676 100

Viimeinen lähtö kotoa II.

Puhuin vielä heille, että onko heillä ruokaa, niin kaksi sanoi heillä olevan, mutta yhdellä ei ollut ja hänelle voi antaa ruokaa. Minä annoin sille miehelle pullaletin. He kertoivat, että heitä epäillään vakoojiksi ja "jällestä". Minä sanoin, jos ette ole niin alkää peljätkö...

Suomea he puhuivat ja suomalaisen sotilaan puvussa olivat. Kun olin yksin niin pelkäsin kauheasti ja silloin ihminen hädässään turvautuu vaikka desanttiin...

Rauhallisia miehiä he olivat ja lähtivät kulkemaan rajan suuntaan. Lähtiessään kertoivat olleensa etulinjassa ja kun pääsivät lepovuoroon, niin lähtivät vähän ihmisten ilmoille... Vaikka rintaman takana ei pal-

Skyttä Veikko, kelloseppä	67
Turkkinen, Salomon, metsätalousneuv. 90	
Valkeapää P. J., johtaja	19
Valkjärven Osuuskauppa, Vaalimo ...	64
Vulli Tuomas, maanvilj. 2 soittoa ...	4
Vuoksen Maidonmyyntiosuuskunta ..	66

SAKKOLA

Kunnalliskoti	23
Laamanen Matti, maanvilj.	15
Laamanen Ville, maanvilj.	4
Liesmaa Arvo, pastori	5
Naskali Matti, liikemies	19
Naskali Salomon, maanvilj.	28
Osuuskauppa	16
Palmu Leon, apteekkari	11
Pekkanen Mikko, kamreeri	10
Pitkänen Aadolf, kauppias	14
Pitkänen, veljekset	26
Sakkolan kunnantoinmisto	2
Sakkolan Saha Oy	8
Salonen Toivo, kunnanlääkäri	9
Säästöpankki	27
Valkonen Matti, opettaja, mv.	21
Virkki Viktor, kauppias	17

TIITUA

Kuisma Matti, maanvilj. Lupra	12
Vuotilainen Adam, maanvilj. Lupra ..	10

jon sivilisiä enää ollutkaan, vanhukset ja lapset olivat jo lähteneet kohti Sisä-Suomea, vain karjanhoitajat olivat vielä paikkakunnalla eväät valmiina lähtöön.

Pakkasin tavaroita lähtökuntoon. Kukat istutin kaikki omenapuun juurelle. Niitä oli paljon ja kaikki täydessä kukassa. Myös omenapuut olivat kukista valkoisina.

Näin odottelin setää ja naapurin isäntää eläimien saattomatkalta takaisin tulevaksi.

Tulihe he, setä ja naapurin isäntä siltä reisuista takaisin. Taas alettiin touhuta jälleen kotoa lähtöä.

Meitä lähti neljän talon karja ja hoitajat yhdessä, tuntui näin turvalisemmalla kulkea. Naapurin isäntä otti meidän toisen hevosen ja sai näin jonkin verran myös omia tavaroitaan mukaan. Samoin tekivät toisetkin naapurit, että sovittivat tavaroitaan naapurien hevosten kuormiin. Kun tärkeimmät tavarat oli kuormattu niin olimme valmiit lähtemään taas evakkoon.

Petäjärven muistelmia

Olin 12-vuotias kun tulin Petäjärvelle Suikkasen taloon paimentytöksi. Taskisen Rikun Mari tuli minun kotiini, kun hän oli meidän entisiä naapureitamme ja hän sanoi äidilleni: "Kuules Helena! Ko siul on näi monta näitä tyttöläi ja mieheis on kuolt, nii etkös anna yhtä miul mukkoa...? Mie vien hänet Petäjärvel Suikkase hyvyä talluo paimentytöksi...!" Minä olin heti valmis lähtemään Marin matkaan. Ja erittäin hyvään taloon pääsinkin. Pitivät hyvin kuin omaa lastaan. Se oli vain raskasta kun piti olla lehmien mukana kokopäivä metsässä, piti vahtia si-

On ihmiselle kova paikka kun lähtee viimeisen kerran kodistaan ja painaa oven kiinni jälkeensä, tietäen ettei paluuta enää ole.

Kello oli tasan 23 kun lähdimme maantielle. Minulla oli 7 lehmää ja toisilla yhdestä kolmeen taloa kohti.

Lähtiessä ei ollut tietoa mihin mennään. Meillä oli kumminkin niin hyvä "etumies", hän kulki hevosen kanssa edellä ja valitsi pysähdyspaikan niin hyvin, että aina saimme lehmät aitaukseen ja saimme itse nukua talossa.

Yhtään yötä ei oltu taivasalla. Täytyihän karjaa syöttää välillä mutsilti matka jatkui noin 30 km vuorokaudessa. Täytyi myös juottaa jos ei ollut järveä lähellä.

Vain yhdessä talossa oli niin kiukuinen isäntä ettei antanut kaivostaan ottaa vettä lehmille. Huusi hirmuisesti ja vielä uuden rajan tuolla puolen, että joutui vielä varmaan itsekin lähtemään kotikonnuiltan. Ei me väkipakolla vettä otettu, vaan jatkoimme matkaamme toivoen ystävällisempää taloa seuraavaksi juottopaikaksi. — Jatkuu...

Maire Salmela

tä rautatietä lehmien kulkemiselta. Meitä oli monta paimenta yhdessä joukossa.

Muistan hyvin Kallosen Antin ja Marin, heidän asuntonsa oli aivan Suikkasen naapurissa, vain maantie oli välissä. Kävin paljon heillä kylässä ja olimme Marin kanssa "paimenkaverit", sillä aina kun minä laskin lehmät aamulla lähtemään, niin Mari lehmeneen tuli joukkoon mukaan ja Pursiaiselta tulivat lehmät myös samaan karjaan paimenena Leo, Lauri tai Pauli. Tämä oli meidän oma paimen "porukka".

Minulla oli aina hyvät eväät mu-

kana. Emäntä Elisa sanoikin: "Laita evästä mitä haluat. Sain keittää kananmunia, voileipää, pullaa ja otin maitoa pulloon.

Pursiaisen pojilla oli eväänä pieni leipä, johon oli tehty reikä keskelle ja siinä voisilmä ja leikattu "kansi" takaisin päälle. Olihan heillä muutaakin hyvää, mutta tämä leivän malli oli minusta ihmeellinen.

Kallosen Marin eväistä en muista mitään, mutta hänellä oli aina mukana pieni vesipääläri ja hän joi vähän väliä siitä. En sitä silloin ymmärtänyt, mutta nyt olen lukenut, että hänessä voi olla sokeritauti, sehän janoittaa... Milloin Mari ei itse päässyt jostain syystä paimeneen, niin minä paimensin Marin lehmän, josta avusta Mari antoi minulle pullaa palkaksi ja se oli niin hyvää ja makeaa, kun sitä ei minun lapsuuteni aikana aina saanut...

Näin etenimme lehmien kanssa metsää kohden aina Lännäjärven rantaan ja Vääränmäen yli Raudun puolelle saakka. Siellä oli hyvänlaiset ruokamaat niinkauan kun kello 4 juna meni ja sitten saimme lähteä tuomaan karjaa kotiin. Usein jätimme lehmät sinne, vaikka rautatie oli lähellä, ja ne tulivat illalla itse kotiin!

Lännäjärven muistan hyvin, siinä oli niin kirkas vesi, että pohja näkyi monen metrin syvyydestä. Kävimme uimassa joka päivä kuumaan aikaan. Järven toinen pää oli aivan radan "pankkiin" saakka. Tiemiesten valokuvan "ottoa" en yhtään muista, on sen verran maailma jo muistiani kolhinut... siis Mari ja Sunteri. Kaksi vuotta olin Suikkasella paimen-

Maire Salmela silloinen Jantunen kuvassa Maria ja Nikolai Suikkasen kanssa Imatralla.

nessa, sitten pääsin piikatyöksi ja paimeneksi tuli Karjan Tauno (nyt jo kuollut).

Elinan kanssa olimme kuin siskokset. Kävimme joskus illalla yhdessä Nuoranmäellä "Yllö Jurkalla" kylässä siellä oli Elinan ystäviä, tyttäret Helena ja Anna-Maria vielä kotona. Oli nuorempaa väkeäkin minulle seuraksi.

Puolakalla kävin kylässä yksinkin

milloin Hulda oli kotona ja Kati vielä elossa. Tämä oli lapsuuden ihanaa aikaa minulle. Kun isä kuoli tapaturmaisesti, niin jouduin jo nuorena lähtemään pois kodistani ja Taskisen Mari neuvoi minut niin hyvään taloon... ja tuli vielä minut hakemaan sinne.

Muistan heitä aina suurella kiitoksella.

Maire Salmela

Sakkola-seuran retki

Helsingin Sakkola-seuran teatteriretkelle Mäntsälään lähdettiin sunnuntaina 18. 6. 1989 klo 9.30 Helsingin rautatieaseman ja postitalon väliseltä alueelta Espoon Liikenne Oy:n

bussilla, kuljettajana seuran johtokunnan jäsen Markku Naskali.

Aluksi matkamme suuntautui Askolaan, jossa kävimme tutustumassa Askolan kuuluisaan Hiidenkirnun

alueeseen. Hiidenkirnuja on useampia kallioisessa maastossa, johon ne ovat ehkä miljoonia vuosia sitten luonnonvoimien myllerryksessä syntyneet. Kirnut ovat pyöreitä ja hyvin syviä kuoppia, aivan kuin ne olisivat isolla kiviporalla kallioon porattuja, sinänsä erikoinen nähtävyys.

Hiidenkirnut tutkittuamme lähdimme jatkamaan matkaa ja pysähdyimme Askolan kirkolla ja läksimme tutustumaan kirkkoon, jossa tapasimme Askolan seurakunnan nuoren kirkkoherran Heikki Hakamiehen, joka esitteli meille kirkkoa ja sen historiikkia, jota kuuntelimme suurella mielenkiinnolla, jän vielä ulkona juttelemaan Heikki Hakamiehen kanssa ja hän sanoi olevansa erikoisen iloinen siitä, ettei kirkon läheisyyteen ole noussut kerrostaloja eikä marketteja ja ostoskeskuksia, kuten on monissa muissa seurakunnissa, joten kirkko on saanut olla ikään kuin kunniapaikalla mäenpäällä. Kirkolta lähdettyämme suuntana oli Askolan kartanoravintola, jonne meille oli järjestetty ruokailu. Ruoka tarjottiin seisovassa pöydässä, josta jokainen sai syödä niin paljon kuin mahaan mahtui ja ”tuntui tuota mahtuvankin”.

Ravintolarakennuksen on 20-luvulla rakennuttanut silloinen nimismies, joka luultavasti oli tullut Porvoosta. Kuulemma iso mies, kaksimetrinen ja painoa 160 kiloa.

Nykyisin ravintolan omistavat Tuovi ja Antero Vesterinen. Tuovi on syntynyt Parikkalasta, Anteron vanhemmat ovat syntyneet Viipurissa,

jossa heillä oli liiketoimintaa, joten liikehommat ovat vanhemmilta perittyä. Myös Karjala ja karjalaisuus on heille hyvin läheinen asia.

Kun viimeinenkin ruokailija oli poistunut pöydästä täysinäisen mahansa kanssa, niin ahistimme itsemme taas autoon jonka lasti oli varmaankin useita kymmeniä kiloja painavampi? Onneksi matka ei ollut pitkä, sillä valuiimme ulos autosta Mäntsälän Katinhännän kesäteatterin lähellä ja astelimme kohti teatteria, jossa jokainen löysi istumapaikan.

Teatteriesitys alkoi klo 14, joka oli Lauri Väärän ohjaama Laila Hietaniemen näytelmä ”Mäeltä näkyy toinen mäki...”

Kun esitys oli edennyt puoleen väliin, niin repesi jotain taivaalla, sillä vettä ja rakeita tuli koko loppuajan niin ettei sateen ropistessa sateenvarjojen päälle näyttelijöiden äänistä saanut mitään selvää, eikä myöskään kymmenien sateenvarjojen alitse tai ylitse nähnyt näyttelijöitäkään, joten mielestäni näytös meni jokseenkin ”pipariksi”, ainakin kolmannelta penkkirivistä taaksepäin.

Kun teatteriesityksen loputtua kävelimme autolle, jonka Markku olikin tuonut aivan teatterin lähelle, niin

autossa meitä odotteli Mätsälän kunnanjohtaja Soini Hämäläinen ja hän vei meidät tutustumaan Kirvu-museoon, joka on aivan kirkonmäellä.

Kunnanjohtaja, joka on itsekin kirjulainen, esitteli Kirvua sekä nyky Mäntsälää erittäin asiantuntevasti.

Mäntsälästä lähdimme kohti Helsinkiä, poikkesimme kuitenkin vielä Lasihovissa kahvilla ja tekemässä matkan viimeisiä ostoksia.

Kun olimme jo lähestymässä Helsinkiä, niin Annikki Purontaa matkanjohtajana kiitteli kuljettajaamme Markkua sanomalla ettei matkasta ilman Markkua olisi tullut mitään...

Kun Annikki oli jäänyt pois autosta niin seuran puheenjohtaja Eila Aro taas vuorostaan antoi kiitoksensa Annikille, mainiten, ettei matkasta ilman Annikkia olisi tullut mitään... No, kyllähän sentään mukana olleet seuran jäsenetkin saivat kiitoksensa, sillä eihän matkasta olisi todella tullut mitään ilman niinsanottuja ”maksumiehiä”.

Helsingissä, aamuisessa lähtöpäikässä oltiin noin klo 18, josta jokainen suuntasi askeleensa omille teilleen. Kiitos omasta puolestani hyvästä ja hyvin järjestetystä retkestä!

Urho V. K.

Laatokan — Äänisen risteily IV

Syvärillä

Aikaisin keskiviikkoamuna 6. 7. heräsimme kolinaan. Laiva oli pysähtynyt ja laski ankkurinsa pohjaan. Hyttimme oli keulaosassa, siksi ankkurikettien kolina kuului niin voimakkaana. Katsoin ikkunasta ulos. Sumu oli niin sankkaa, etten nähnyt missä olimme.

Myöhemmin aamulla sumu haihtui. Olimme ajaneet aamuyöllä jo noin kolmisenkymmentä kilometriä

Syvärin virtaa pitkin. Syväri saa vensä yli 30 metriä korkeammasta Äänisjärvestä ja laskee 248 kilometrin uomaan pitkin Laatokkaan. Olimme edelleen ankkurissa. Syvärin molemmiin puoliin kohosivat jyrkät, ruskehtavan saviset rantatörmät, joita vesi hiljalleen kulutti, valuttaen maata seinämistä jokeen.

Iltapäivällä poikkesimme ylimääräisesti Lotinapellon satamaan. Teollisuuskaupunki sijaitsee Syvärin ete-

lärannalla. Nimi juontaa lotjasta eli proomusta. Kaupunki perustettiin vuonna 1785.

Eräältä rouvalta oli käsi murtunut ja laivan lääkäri passitti potilaan Lotinapelltoon kuvattavaksi. Näin toimi matkustajien lääkintähuolto. Meitä ei päästetty maihin, vaan odotelimme pari tuntia laivassa, sen ollessa kiinnitettynä toisen laivan kylkeen. Lotinapellossa näkyi olevan rakennustyöt käynnissä.

Laivaliikenne oli vilkasta kaksi—kolmesataa metriä leveällä Syvärillä. Kuljetettiin puutavaraa virtaa alas, hinaajat vetivät perässään proomuja tai tukkilauttoja. Jokialukset kuljettivat matkustajia. Rahtilaivat rahtasivat tavaraa.

Rannat olivat rehevöityneen metsän peitossa. Taloja ja kyliä näkyi ensin harvaksen. Alitimme komean maantiesillan. Punaiset linjataulut rannalla sekä numeroidut kellukkeet vedessä osoittivat aluksille turvallisen väylän joen uomassa. Myös rantoja oli suojattu kivisillä penkereillä.

Ohitimme Syvärin etelärannalla sijaitsevan kauniin karjalaisen kylän. Saavuimme Ala-Syvärin voimalaitokselle, joka oli jo 30-luvulla rakennettu. Se uudistettiin sotien jälkeen. Korkeuseroa sululla oli 13 metriä. Jatkoimme matkaamme, tulimme

monelle veteraanille tuttuun paikkaan Vaasenin kylään, joka on saanut nimensä hirvestä. Kylässä toimi sahalaitos. Rautatie kulki kylän kautta teollisuuslaitokselle.

Syvärin mutkan kierrettyämme tulimme Ylä-Syvärin voimalaitokselle. Kauemmaksi näkyi rautatie- ja maantiesilta, jonka kaksi tornia veteraanit tunsivat jo sodan ajoilta. Myös nyt tulivat laivan nuoret vahdit kannelle valvomaan valokuvauskieltoa. Siltaa, sulkuja ja voimalaitosta ei saanut kuvata. Sota-ajan silta löytyy Suomessa paljon valokuvia arkistoista, kirjoista sekä yksityisistä kokoelmista. Laivamme alitti sillan ja lipui sulkualtaaseen, tuloportti sulkeutui. Vettä juoksutettiin altaaseen, aluksemme nousi hiljalleen neljatoista metriä ylöspäin. Etuportti avautui. Voimala jäi vasem-

malle puolelle. Betoniseinämässä oli vuosiluku 1951, jolloin voimalaitos valmistui.

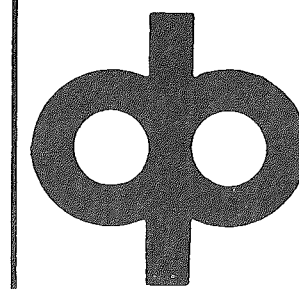
Syvärin kaupunki eli Podporozjen sijaitsi voimalaitoksen tuntumassa, pääosalta joen eteläpuolella. Kaupunki oli kasvanut vuosikymmenien aikana, oli tullut kerrostaloja ja asutusta laajennettu. Sodanaikainen kaupunki oli ollut vähäinen, talotkin olivat vain parakkeja sekä joitakin kaksikerroksisia hirsirakennuksia.

Syvärin virran vedenpintaa oli nostettu. Rannoilla kelotuneet puut olivat jääneet veteen. Rungot töröttivät vielä pystyssä. Turvelauttoja uiskenteli virran mukana.

Matkamme Syvärillä oli päätty-mässä, tulimme joen suulle, jossa sijaitsi Voznesenjan kaupunki. Äänisen aava oli alkamassa.

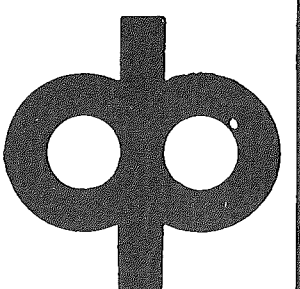

Kylä Syvärin virralla

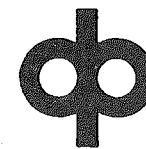

**TÄMÄN PÄIVÄN PANKKIPALVELUA
— PERINTEISIIN NOJAUTUEN —
LEMPÄÄLÄSSÄ JA VIIALASSA
PAIKKAKUNNAN JA JÄSENTEN PARHAAKSI**

**Lempäälän-Viialan
Osuuspankki**

Tauno Hynnä
Kurkipolku 377
37550 MOISIO

**TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSPANKKI**

- JOUSTAVAN PALVELUN PANKKI -

Kaikki sähköasiat

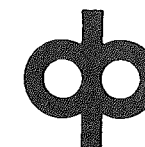
voimme toimittaa edullisesti

NYT SÄHKÖLÄMMITYSASENNUKSET SOPIVASTI

RAASKAN SÄHKÖLIKE

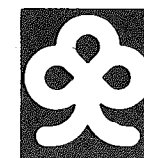
A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

VESILAHTI — Puh. 931-739 541

**VESILAHDEN
OSUUSPANKKI**

joustavaa
pankkipalvelua

Tampereen Aluesäästöpankki

auttaa — neuvoo — palvelee

LEMPÄÄLÄN
PELTITYÖ
OM. V. RIIKONEN

Puh. Tampere 751 886 (verstaaseen)

Suorittaa kaikkia rakennusalan pelti- ja rautatöitä
urakalla ja laskuun.

**SUVANNON
SEUTU**

Suvannon ympäristön kotiseutu-
lehti, ilmestyy 1989 8 kertaa
vuodessa.

Tilaushinta 50 mk vuosikerta.

Ilmoitushinnat 1 mk palsta cm

Toimituksen ja konttorin osoite
37370 NARVA. Käyttölin. numero
(931) 734 843. Puhelin

Postisiirtotili TA 430763-1

Pankki Vesilahden Osuuspankki
37370 NARVA. Käyttölin. numero
551 105-42772.

Vastaava toimittaja
Viljo Purontaa.

Toimituskunta Helmi Uosukainen,
Uuno Pulakka, Eero Koppanen ja
Väinö Kekki.